

Premi Carolina Meléndez Fernández 2022

Núria Fabrellas i Padrés

Facultat d'Infermeria. Universitat de Barcelona. Barcelona.

Al final del text s'inclou un retrat de la premiada escrit per Montserrat Teixidor. Infermera i antropòloga; membre de l'Acadèmia Americana d'Infermeria (FAAN).

Quan era petita i em preguntaven què volia ser quan fos gran, sempre contestava "alguna professió relacionada amb cuidar els malalts". De mica en mica, la idea de ser infermera anava guanyant terreny, fins que vaig decidir estudiar infermeria a Girona, per aconseguir dedicar-me a la cura dels malalts.

En acabar els estudis, l'inici de la meva trajectòria professional va consistir en fer substitucions a l'Hospital Josep Trueta (abans Residencia Sanitaria General Álvarez de Castro), primerament als serveis de cures intensives, traumatologia, cirurgia, etc., fins que, per motius familiars, em vaig traslladar a Barcelona i vaig entrar a treballar a l'assistència primària.

En aquell moment, l'any 1985, l'atenció primària era la gran desconeguda. En aquella etapa, de desenvolupament, les activitats de les infermeres no estaven ben definides. Recordo que al principi, amb la meua companya Bàrbara Agüera anàvem als domicilis a fer cures de nafres alhora que aprofitàvem per fer educació sanitària (ara educació per la salut). Més tard, vaig entrar a treballar a una consulta especialitzada en diabetologia, on vaig aprendre el maneig farmacològic i no farmacològic del malalt diabètic. Del que més gaudia era de l'educació terapèutica que feia a les persones ateses i a les seves famílies. Em fascinava especialment la funció de recomanació i control de la seva alimentació, fins al punt que vaig decidir estudiar dietètica i nutrició a la Universitat Henry Poincaré de Nancy (França).

L'any 1989 vaig iniciar una nova etapa en la gestió sanitària, com a responsable d'infermeria a l'ambulatori de Cornellà de Llobregat. Durant aquest període vaig començar a treballar per projectes. El primer repte que vaig plantejar-me va ser unificar el funcionament de les consultes. Es varen escriure protocols de funcionament i es

FIGURA 1. Núria Fabrellas i Padrés

feien sessions bibliogràfiques i d'actuació per tal de minimitzar la variabilitat en l'actuació infermera i millorar la seguretat del pacient. Quan recordo aquell període ho faig una mica amb melancolia i una altra mica amb admiració, perquè anàvem aconseguint les fites marcades, gràcies als esforços dels membres de l'equip que aportaven el seu coneixement i expertesa de manera sinèrgica.

L'any 1992 em vaig traslladar a viure a Denver (Colorado) durant dos anys. Varen ser uns anys molt intensos, on tot era una novetat. Durant aquest període vaig aprendre com les infermeres americanes tenien més autonomia professional que en el nostre país i, a més, m'interessava intensament observar que podien assolir el grau de doctor i desenvolupar la infermeria a través de la ciència. Quina fascinació: al meu país, arribar a obtenir el grau de doctor només era un somni! Aquesta experiència m'ha aportat un lligam sentimental i professional amb els EUA, per la qual cosa, periòdicament, faig estades professionals en aquell país.

En tornar dels EUA, vaig tornar a treballar com a infermera, dietista i nutricionista a Cornellà. L'any 2000 em vaig traslladar a l'EAP Numància de Barcelona i, al cap de quatre anys, vaig tornar a entrar a la gestió, en aquest cas al Servei d'Atenció Primària (SAP) Esquerra (zona de referència de l'Hospital Clínic). En aquell moment, treballar per projectes era menys freqüent i, juntament amb les infermeres directi-

Correspondència: Núria Fabrellas i Padrés
Facultat d'Infermeria
Universitat de Barcelona
Adreça electrònica: nfabrellas@ub.edu

ves dels diferents equips, vàrem establir unes prioritats assistencials a posar en marxa. La creació de grups de treball va facilitar el desenvolupament de diferents projectes, que tenien relació amb la docència, la investigació i l'assistència. Vàrem establir línies d'actuació per a l'acollida dels estudiants que feien pràctiques a la nostra zona de referència, es va treballar per donar resposta a l'augment de la demanda assistencial i per definir el paper de la infermera en els processos de salut aguts lleus i la gestió de casos. També vàrem començar a establir les bases del programa del pacient expert (juntament amb Montserrat Agramunt i Assumpció González) i dels grups psicoeducatius (juntament amb Helena Puigdevall i Jordi Armengol).

L'any 2007 vaig incorporar-me al centre corporatiu de l'Institut Català de la Salut (ICS), a petició del seu director de processos, cures i qualitat (Àngel Vidal), per tal d'implementar a tot el territori de l'ICS el programa de gestió de la demanda aguda (actualment anomenada "gestió infermera de la demanda"). La veritat, i al meu entendre, cap d'aquests dos noms és del tot encertat, ja que al primer li falta la paraula "infermera" i a l'altre li manca "problemes aguts o problemes de salut aguts lleus". En principi, havia d'estar al centre corporatiu durant un any, però n'hi vaig romandre quatre, cosa que va fer possible desenvolupar i implementar més projectes. Donada la meua expertesa adquirida al SAP Esquerra, vàrem treballar per implantar aquests projectes a tot l'àmbit de l'ICS. A més a més, vàrem preparar documents i presentacions per formar els professionals i fer educació grupal per a persones amb diferents problemes de salut. El programa "pacient expert" es va desenvolupar d'una manera extraordinària; diferents professionals sanitaris amb àmplia experiència assistencial van demanar participar en l'elaboració del material del programa. D'aquesta època, el que més recordo és la participació activa de tots els territoris i de tots els professionals de l'ICS per tal de fer créixer la infermeria.

A partir d'un determinat moment, l'any 2011 vaig haver de decidir si em quedava a l'assistència o m'incorporava exclusivament a la docència. Feia molts anys que combinava assistència i docència (primer a l'Escola d'Infermeria de Sant Pau i després a la Facultat d'Infermeria de la Universitat de Barcelona), però havia guanyat una plaça de professora universitària en una oposició nacional i feia temps que pensava que volia dedicar-me a la docència i a la recerca.

Sempre he trobat atractiva la docència i he dedicat molt de temps a estudiar la bibliografia recent per tal d'actualitzar el coneixement infermer i la metodologia docent. Entenc que el docent ha d'anar evolucionant a mesura que l'estudiant i la societat ho fan. Al cap i a la fi, la Universitat, com altres institucions, ha de donar resposta a les necessitats de la societat. Al cap de 5 anys vaig entrar en la gestió acadèmica amb la responsabilitat d'implementar i coordinar la Unitat Docent d'Infermeria UB-Clínic.

Aquesta Unitat té com a objectiu formar infermeres graduades en el Campus UB de l'Hospital Clínic, donant resposta a les necessitats complexes derivades d'aquest entorn assistencial. Durant 8 anys l'activitat de lideratge docent, amb coordinació del professorat, va donar lloc a la formació excel·lent d'unes 260 infermeres, algunes de les quals actualment formen part de la plantilla infermera de l'Hospital Clínic, altres han fet alguna especialitat i altres han decidit marxar a l'estranger. El valor humà, social i ètic va estar present en tot moment gràcies al grup de professorat. Durant aquest període es va formar un equip de professorat molt competent, dinàmic i col·laboratiu, que va fer possible compartir un projecte molt il·lusionant.

Simultàniament a la gestió de la docència, vaig endin-sar-me progressivament en la recerca i vaig descobrir un nou món meravellós i misteriós, capaç de solucionar problemes de les persones ateses. En aquest sentit, he participat en diversos projectes internacionals i nacionals, com a investigadora principal o col·laboradora, i puc assegurar que en cadascun d'ells he après moltíssim del mètode per millorar la cura dels malalts, alhora que els resultats obtinguts m'han generat noves preguntes per continuar investigant. La meua investigació se centra en la promoció i prevenció de la salut, sobretot en les persones amb malalties hepàtiques, unes malalties molt desconegudes per l'administració i la població, fet que ha generat que les persones que les pateixen se sentin estigmatitzades. La participació activa de la infermera en la cura d'aquestes persones és una peça clau per minimitzar aquest problema.

Si hagués de triar quines coses són les que m'han donat més satisfacció personal durant la meua carrera diria que són la conceptualització i el desenvolupament de nous programes d'infermeria, com ara la demanda aguda, la gestió de casos i el pacient expert. També he gaudit moltíssim amb la docència, que m'ha permès orientar i ensenyar a les futures infermeres per tal de millorar la cura de la persona atesa.

Per acabar, vull mostrar el meu agraïment a totes les persones, estudiants i infermeres que he tingut la sort de conèixer i amb qui he pogut compartir experiències ja que, de ben segur, m'han fet créixer; part del que soc és gràcies a ells i elles. També vull mostrar el meu agraïment a les persones que varen proposar-me pel premi o que varen induir a què es presentés la candidatura, persones nobles, lleials, íntegres, treballadores, honestes, generoses, responsables, asertives, prudentes, respectuoses, valentes, empàtiques, compassives... Aquestes virtuts són les que més valoro, ja que, a la societat on vivim, a vegades es fa difícil trobar-les.

Un agraïment especial a la meua família per haver-me transmès els valors que més aprecio, sense ella seria una altra persona!

El meu agraïment a la Junta de la Societat Catalano-Balear d'Infermeria per haver-me atorgat aquest premi; espero estar a l'altura de les persones que m'han precedit i que vindran posteriorment.

Dra. Núria Fabrellas, un mestratge inspirat pel compromís, la humanitat i els valors

Retrat escrit per Montserrat Teixidor

El futur pertany a persones, com la Núria, que creuen en les persones i en fer possible els seus somnis.

Durant els meus estudis d'Antropologia a la Universitat de Barcelona vaig conèixer i vaig poder observar l'interès pels companys i la generositat de la Dra. Fabrellas. Jo solia arribar molt tard, sortint de la feina. No ens coneixíem; ella, però, amb interès em va informar, em va facilitar uns apunts i em va proposar participar en un grup de treball en el marc de l'assignatura optativa que compartíem. Vaig descobrir una Núria compromesa, vital, il·lusionada amb el seu desenvolupament personal, que mostrava una mirada amable, generosa i sincera a tots els que estàvem al seu voltant.

Més tard, quan ella era cap d'infermeria d'atenció primària a l'ICS, vàrem tornar a coincidir i puc constatar el seu interès en treballar per assegurar projectes i unes bones aliances docència-assistència; també per garantir el reconeixement de les infermeres i dels equips en relació amb la seva tasca docent i el vincle amb les escoles. Aquesta línia de treball l'ha mantingut i l'ha consolidat des del seu lloc a la Unitat Docent del Clínic, com a professora titular de la Universitat de Barcelona. Des de la seva posició ha mostrat el seu lideratge, la seva implicació amb els seus alumnes i col·laboradors i el seu interès per mostrar la importància de desenvolupar pràctiques impregnades de coneixement, reflexió, sensibilitat i benestar per a la millora de la formació de grau i postgrau. Una altra fita assolida ha estat l'impuls de la recerca i el foment del treball multidisciplinari.

Tornant a la seva etapa com a responsable d'atenció primària de l'ICS, cal ressaltar que les seves competències executives varen fer possible la millora dels projectes existents i que les innovacions que va introduir varen contribuir en la millora del sistema de salut i en el desenvolupament de la professió infermera. La conceptualització, entre d'altres, de programes com la gestió de casos, la gestió de la demanda i la conceptualització i impuls del programa del pacient expert varen fer possible el desenvolupament de nous rols professionals i el lideratge de la infermera per a una millor coordinació dels equips multidisciplinaris

d'atenció primària, fent visibles les contribucions de les infermeres als resultats de salut. Cal ressaltar el reconeixement que va fer a l'expertesa de les persones afectades per situacions de cronicitat, impulsant la seva participació en la formació i acompanyament al costat de les persones afectades per situacions de salut. Des de la seva posició, cal destacar l'anticipació a noves situacions emergents relacionades amb els canvis demogràfics i socials, impulsant projectes amb la finalitat de millorar la qualitat de vida de les persones ateses. Així mateix, va saber identificar l'important rol i les noves competències que havien d'assumir i consolidar les infermeres en aquesta conjuntura, mostrant una gran resiliència enfront de situacions on no sempre va rebre el suport que mereixia. Vull assenyalar també el seu interès, al llarg de la seva trajectòria, en mostrar mitjançant resultats de recerca la importància d'aquestes innovacions, contribuint així a la consolidació de nous espais professionals per a l'exercici de la professió infermera, donant-li projecció social i contribuint a l'eficiència i millora del sistema de salut.

Valoro, cada vegada més, persones com la Núria que, amb el seu lideratge impregnat de valors, defensen els seus principis i conviccions renunciant fins i tot als seus interessos o privilegis; sens dubte, aquesta és la clau per mostrar als estudiants, col·laboradors i equips que són possibles societats més justes, més humanes i saludables. Només amb conductes exemplars és possible restaurar espais per a la convicció i l'esperança.

Crec en la Núria. Veig que és una excel·lent ambaixadora de la professió infermera; penso que una persona amb el seu extraordinari i variat talent, la seva capacitat de treball i visió, amb una trajectòria marcada per valors i que estima les persones, ens representa molt bé. Val a dir que el merescut reconeixement a la seva trajectòria professional per part de la Fundació Infermeria i Societat i el premi Carolina Meléndez, lliurat per la Societat Catalano-Balear d'Infermeria, són reconeixements que em varen omplir d'alegria, ja que són del tot merescuts.

Un proverbi sufí diu: "Quan hakis d'escollir diferents camins, tira sempre pel camí del cor". Així ho ha fet la Núria; al llarg de la seva carrera professional sempre ha anat a totes sense esperar res i no s'ha equivocat, ja que sempre ha seguit camins amb cor.